

Тетяна Харченко, к.е.н.

Сумський національний аграрний університет, Україна

**ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК
ПІДПРИЄМСТВА**

Tetyana Kharchenko, PhD in Economics

Sumy National Agrarian University, Ukraine

**THE FOREIGN INVESTMENTS INFLUENCE ON SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF ENTERPRISE**

Дану статтю присвячено теоретичним та практичним питанням щодо удосконалення управління інвестиційною діяльністю аграрного підприємства. Розкрито теоретичну сутність інвестицій, надано характеристику управління інвестиційною діяльністю підприємства. Розглянута економічна ефективність діяльності підприємства, виявлені особливості інвестиційної діяльності аграрного підприємства; проведена оцінка управління інвестиційною діяльністю, досліджено перспективні напрямки сталого розвитку підприємства, обґрунтовані результати досліджень щодо Пілоного проекту “Агромістечко сонячних смарт-будинків”.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, аграрне підприємство, сталий розвиток, сонячні старт-будинки.

This article is concerned with theoretical and practical questions of improvement of management investment activity of agrarian enterprise. The author reveals theoretical essence of investments, describes the characteristic of investment activity management of the enterprise. The economic efficiency of the enterprise activity is considered, features of investment activity of the agrarian enterprise are determined. Author also evaluates the investment activity management, explores the perspective trends of the enterprise sustainable

development, research results of the Pilot project "Agrocity of solar smart homes" is developed.

Key words: investment, investment activity, agrarian enterprise, sustainable development, solar smart-houses.

Постановка проблеми. Інвестиції є ключовим елементом ринкової економіки, що дозволяє господарюючим суб'єктам нарощувати виробничі потужності та обсяги виробництва. Проте, зважаючи на стан інвестиційної діяльності в сільському господарстві, вони, на даний час, не є повноцінним рушієм розвитку економічних процесів: обсяги інвестицій недостатні, структура – нерациональна і спотворена ціновим диспаритетом, а віддача обмежена різними чинниками організаційного, економічного та інституційного характеру. Окрім цього, відповідно до основного принципу ринкової економіки, підтримка держави в інвестиційних процесах дуже обмежена і має ситуаційний характер, рішення щодо обсягів, джерел залучення інвестицій та їх використання приймається на рівні підприємств і зумовлює потребу в ефективному менеджменті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання організації, управління, фінансування, оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів сільськогосподарських підприємств висвітлюються у наукових розробках українських вчених, а саме: Білик В.О., Вітков М.С., Герашенко О.М., Грушко В.І., Іваночко С.С.¹, Кісіль М.І., Малік М.Й., Понедільчук Т.В.² та інших. Проте, в сучасних умовах розвитку економіки

¹ Іваночко С.С. (2012) Проблеми інвестування в Україні. *Економіка АПК*, 3, 54—57.

² Понедільчук Т.В. (2014). Аналіз динаміки капітальних інвестицій в економіці України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка.*, 1, 276-281.

перед сільськогосподарськими підприємствами постають нові проблеми, зумовлені рівнем розвитку ринкового середовища, конкуренцією, глобальними тенденціями. Виходячи з вищесказаного, **метою** нашого дослідження є дослідження впливу іноземних інвестицій на сталий розвиток підприємства.

Виклад основного матеріалу. У системі забезпечення ефективного функціонування підприємства інвестиції відіграють важливу роль. Вони є головним джерелом формування виробничого та ресурсного потенціалу; основним механізмом реалізації стратегічних цілей економічного розвитку; головним механізмом оптимізації структури активів; основний фактор формування довгострокової структури капіталу; найважливіша умова забезпечення зростання ринкової вартості підприємства; основний механізм забезпечення простого і розширеного відтворення основних засобів і нематеріальних активів; головний інструмент реалізації інноваційної політики (впровадження результатів технологічного прогресу); одним із дієвих механізмів вирішення завдань соціального розвитку підприємства.

Отже, інвестиції – це вкладення капіталу сьогодні з метою подальшого його приросту, тобто збільшення у майбутньому¹. Приріст капіталу як результат його інвестування є відповідним відшкодуванням за можливі ризики втрати вкладених коштів і неотримання очікуваного прибутку.

Досліджено, що інвестиційна діяльність - сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій².

¹ Руденко В.В. (2011). Проблеми та перспективи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості Вінницької області. *Вісник Хмельницького національного університету*, 1, 117-122.

² Чорний Р. В. (2014). Процеси інвестиційного забезпечення сільського господарства в умовах становлення ринкової економіки. *Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*, 7(10), 143-147.

Інвестиційна діяльність може здійснюватись у формі: інвестування, яке здійснюють громадяни, недержавні підприємства, господарські асоціації, об'єднання і товариства, а також суспільні і релігійні організації, інші юридичні особи, засновані на колективній власності; державного інвестування; іноземного інвестування; спільного інвестування засобів і цінностей громадянами і юридичними особами України та іноземних держав¹. Об'єктом інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх сферах господарства, цінні папери, цільові грошові внески, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами й учасниками) можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в особі урядів.

Таким чином, при досягненні більш високої ефективності вкладень керівництво підприємства забор'язано враховувати базові принципи інвестиційної діяльності, до яких, на нашу думку, належать: інтегрованість із загальною системою управління сільськогосподарським підприємством; комплексний характер формування управлінських рішень; високий динамізм управління, який насамперед пов'язаний з високою динамікою чинників зовнішнього середовища, зі зміною кон'юнктури; варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Об'єктом нашого дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю “Українсько-Голландська Агрокомпанія” (далі

¹ Воробйова О. (2017). Теоретичні засади визначення сутності інноваційно-інвестиційного розвитку в сільському господарстві. *Young Scientist*, 1.1 (41.1), 13-17.

“Агрокомпанія”), яке знаходиться на території Сумської області та являється підприємством з іноземними інвестиціями, оскільки співзасновником є голландська компанія.

Предметом діяльності Товариства є: вирощування зернових, технічних культур; переробка і реалізація сільськогосподарської продукції, надання послуг у рослинництві, тощо.

Дослідження показали, що найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції в середньому за 2013 – 2017 рр. займають зернові культури – 58,2%. Значно менші частки припадають на реалізацію соняшнику та молока – 18,4% та 12,6% відповідно. Виходячи з цього можна стверджувати, що “Агрокомпанія” має зернову спеціалізацію. Частка від всієї продукції тваринництва в середньому за 5 років дослідження знаходиться на рівні 15,2%, отже, можна стверджувати, що тваринництво в господарстві відіграє досить істотну роль, однак, його частка протягом всіх років дослідження суттєво зменшилася, а на останній 2017 рік становила лише 6,8%.

Також слід відмітити, що виручка від реалізації в цілому по підприємству має тенденцію до зростання більше ніж у три рази, що відбулося за рахунок збільшення виручки по всім видам продукції, зокрема, виручка від реалізації зернових збільшилася на 61430,9 тис. грн., а від реалізації соняшнику на 8901,9 тис. грн., молока – на 752 тис. грн. Причиною збільшення виручки по цим видам продукції стало зростання ринкової ціни та розширення натуральних обсягів реалізації. Треба зауважити, що достатньо низьку частку в структурі виручки в цілому по підприємству займають послуги в сільському господарстві, частка яких в середньому становить 2%.

Таким чином, доцільно проаналізувати динаміку показників економічної ефективності діяльності підприємства відображена в таблиці 1.

Слід відмітити багатократне зростання чистого прибутку як в загальному значенні так і в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь; одного середньорічного робітника: на 1318,8%, 1411,2% та 1123,1%

відповідно. Загалом, чистий прибуток при деякому зниженні у 2016 році за всі роки дослідження зріс на 25786 тис. грн. і на останній рік дослідження його сума була 27738 тис. грн. Рівень рентабельності в господарстві також підвищився на 26,2 п.в.

Таблиця 1

Динаміка показників економічної ефективності діяльності підприємства

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відносне відхилення 2017р. до 2013р.,%
1. Вироблено ВП в постійних цінах 2010 р., всього	34058,6	35487,3	42481,5	41440,6	35231,7	103,4
В т.ч. в розрахунку на:						
- 100 га с.- г. угідь, тис. грн.;	363,2	388,9	521,4	468,9	400,2	110,2
- 1-го працівника, тис. грн.;	272,5	281,6	334,5	387,3	243,0	89,2
- 100 грн. вартості ОВФ, тис. грн.;	353,2	377,9	465,9	255,7	140,6	39,8
- 1 люд.-год. прямих затрат праці, грн.	128,0	128,5	147,7	182,7	107,7	84,1
2. Товарна продукція, всього, тис. грн.	38588,0	40052,0	44736,0	85488,0	115692,0	299,8
В т.ч. в розрахунку на:						
- 100 га с.-г. угідь;	411,5	438,9	549,1	967,3	1314,1	319,3
-1-го середньорічного працівника	308,7	317,9	352,3	799,0	797,9	258,5
3. Чистий прибуток, +(-) всього, тис. грн.	1955,0	2111,0	467,0	10363,0	27738,0	1418,8
В т.ч. в розрахунку на:						
- 100 га с.-г. угідь;	20,8	23,1	5,7	117,3	315,1	1511,2
-1-го середньорічного працівника	15,6	16,8	3,7	96,9	191,3	1223,1
5.Рівень рентабельності, +(-) %	5,3	5,6	1,1	13,8	31,5	+26,2 п.в.

Отже, таке суттєве підвищення рентабельності “Агрокомпанії” протягом всього періоду дослідження перетворило малоприбуткове господарство в одного з лідерів галузі. Керівництво господарства мало можливість залишати великі суми прибутку для розвитку матеріально-

технічної бази і здійснення розширеного відтворення виробництва великими темпами.

Варто зауважити, що обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2017 році складають 326,2 млрд. грн. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у 2017 році залишаються: промисловість – 33,3%, будівництво – 12,6%, сільське, лісове та рибне господарство – 13,8%, інформація та телекомунікації – 4,8%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,7%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 7,6%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування - 5,9%¹.

Продовжуючи аналіз інвестиційних процесів у ТОВ “Українсько-Голландська Агрокомпанія” зазначимо, що починаючи з 2017 року на підприємстві відбулося суттєве нарощування інвестицій у основні засоби, яке за весь досліджуваний період склало 298,4 %, або 5196 тис. грн. при чому найбільше зростання відбулося по позиціях “транспортні засоби” і “машини, обладнання та інвентар”. Визначаючи залежність описаних процесів на показники ефективності господарювання ТОВ “Українсько-Голландська Агрокомпанія” було здійснено ряд розрахунків, що подані в таблиці 2.

Таким чином, аналіз інвестиційної діяльності ТОВ “Українсько-Голландська Агрокомпанія” показав високий рівень її ефективності, що завдячує успішному менеджменту і сприятливим умовам функціонування. До негативних явищ слід віднести зменшення кредитування підприємства при наявних понаднормативних показниках його фінансової стійкості, що з рештою характерно для більшості аграріїв.

¹ Капітальні інвестиції. Статистичний збірник України.
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm (2018, Маю, 19).

Інвестиційну стратегію можна представити як генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства, що визначає пріоритети її напрямів і форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей¹.

Таблиця 2

Показники ефективності інвестицій за 2013 – 2017 рр.

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення, 2017 р. до 2013 рр., +-	Відносне відхилення 2017 р. до 2013р., %.
Прибуток, тис. грн.	1955,0	4255	467,0	10363,0	27738,0	25783,0	1418,8
Рентабельність, %	5,3	5,6	1,1	13,8	31,5	26,2	594,3
Залучено інвестицій, тис. грн.	1741,0	2079,0	3061,0	18192,0	6937,0	5196,0	398,4
Отримані позики, тис. грн.	1086,5	1106,4	1281,5	821,5	234,5	-852,0	21,6
Площа с.г. угідь, га	9377,0	9126,0	8147,0	8838,0	8804,0	-573,0	93,9
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	125,0	126,0	127,0	107,0	145,0	20,0	116,0
Інвестицій на 100 га с.г. угідь, тис. грн.	18,6	22,8	37,6	205,8	78,8	60,2	424,4
Інвестицій на 1 працівника, тис. грн.	13,9	16,5	24,1	170,0	47,8	33,9	343,5
Отримано позик на 100 га с.г. угідь, тис. грн.	11,6	12,1	15,7	9,3	2,7	-8,9	23,0
Отримано позик на 1 працівника, тис. грн.	8,7	8,8	10,1	7,7	1,6	-7,1	18,6
Отримано прибутку на 100 га с.г. угідь, тис. грн.	20,8	23,1	5,7	117,3	315,1	294,3	1514,9
Отримано прибутку на 1 працівника, тис. грн.	15,6	16,8	3,7	96,9	191,3	175,7	1226,3

¹ Іваницька Г. (2014). Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств в умовах економічної кризи. *Вісник Львівського національного аграрного університету*, 16 (2), 152-158.

Беручи до уваги, що розвиток соціальної відповідальності бізнесу українськими компаніями, ускладнене через прагнення до короткострокових фінансових результатів, це водночас призводить до нехтування не тільки довгострокового розвитку, але і до прагнення перекласти на споживачів зовнішні ефекти більш витратного та екологічно шкідливого виробництва.

Наявність іноземних інвестицій є неабияким підґрунтям для сталого розвитку підприємства. Так, соціальна підтримка з боку великих підприємств може розглядатися в рамках механізму соціальних угод між керівництвом прибуткових виробництв і державними структурами, особливо на регіональному рівні¹. У такому випадку соціальна відповідальність не пов'язана з прямим тиском влади на бізнес, а є частиною неформальної домовленості з керівництвом території, на якій бізнес працює.

В процесі досліджень була розроблена пропозиція щодо сталого розвитку підприємства, а саме через інвестування в розвиток інфраструктури місцевості та забезпечення житловими умовами трудових ресурсів підприємства. Проектом передбачається будівництво в сільській місцевості, де безпосередньо підприємство здійснює свою діяльність, агромістечко – десяти “сонячних смарт-будинків”. При будівництві будуть застосовуватись методи енергозберігаючих технологій. Тобто, будинки будуть оснащені сонячними батареями, отже використовуватимуть сонячну енергію. Як наслідок власники таких будинків зможуть не лише заощаджувати на енергії, а й продавати надлишки електричної енергії за “зеленим” тарифом у загальну мережу (відповідно до Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг від

¹ Фурдичко О. І. (2010). Злам траєкторії фінансової політики сталого розвитку агросфери: можливості та ризики. *Економіка та держава*, 12, 152–154.

29.09.2017 №1186 “Про встановлення “зелених” тарифів на електричну енергію для приватних домогосподарств” діє до 2030 року). У Сумській області 49 приватних домогосподарств мають генеруючі установки, які виробляють електроенергію з сонячного випромінювання. У 2016 році таких установок було 22. Відповідно, ПАТ “Сумиобленерго” надлишок електроенергії, отриманої з альтернативного джерела, купує у споживачів за “зеленим” тарифом, котрий сьогодні складає 561,65 коп. за кВт•год (по 31 грудня 2019 року).

Щодо сонячної енергії, то результати ґрунтовних розрахунків свідчать, що окупність власної сонячної електростанції для приватного будинку площею 50 м² з власним споживанням електроенергії в середньому 85 кВт*год на місяць і встановленою сонячною станцією потужністю 5 кВт, вартістю 154 000 гривень, становитиме приблизно 7,5 років. Так, власник “сонячного смарт-будинку” зможе: по-перше, економити на витратах за електроенергію; по-друге, за рахунок зекономлених грошей швидше сплатити вартість будинку. Тобто, після того як окупиться власна сонячна електростанція власник буде протягом наступних років отримувати прибуток і одержувати безкоштовну енергією для своїх потреб. Варто зауважити, що власник сонячної електростанції може використовувати сонячну енергію для різних цілей, чи то, щоб заряджати електромобіль, чи працювати за комп'ютером, дивитися телевізор, обігрівати будинок та ін.

Таким чином, маємо перспективу організаційного напрямку сталого розвитку в забезпеченні працівників житлом, економічного напрямку: економічний ефект становитиме 2135746,6 грн. від продажу 10 будинків, та соціальний напрям буде полягати в розвитку ОТГ, використання енергоощадних технологій, стабільності та постійності робочого місця працівника підприємства.

Висновок. Дослідивши особливості інвестиційної діяльності підприємства, виявлено, що перешкодами залученню іноземних інвестицій стали: низький рівень довіри до влади, інтенсивне втручання органів

державної влади в сектор приватного бізнесу, тіньова економіка, відсутність чіткої стратегії економічного розвитку країни, нестабільність у сфері оподаткування, нестабільність політичної ситуації в країні, корупція.

На наш погляд, виходячи з того, що інвестиційна стратегія є інструментом стратегічного планування, в основі її розробки повинні лежати принципи, характерні для процесу планування, зокрема: принцип системності, оптимальності, економічності, ситуативності, участі, безперервності, зворотного зв'язку.

Природа інвестицій свідчить про їхнє важливе значення для підприємств і держави, адже вони покликані підтримувати рівень споживання в суспільстві, темпи економічного й соціального розвитку. Іншими словами, вони є потужним двигуном підприємницької діяльності підприємств міст, областей і країни.

REFERENCES

1. Vorobjova O. (2017). Teoretichny zasady viznachennja sutnosti innovacijno-investicijnogo rozvitku v sil's'komu gospodarstvi. [Theoretical principles of the definition of the essence of innovation and investment development in agriculture]. *Young Scientist*, 1.1 (41.1), 13-17 [in Ukrainian].
2. Ivanič'ka G. (2014). Investicijna privablivist' sil's'kogospodars'kih pidpriemstv v umovah ekonomichnoï krizi. [Investment attractiveness of agricultural enterprises in the conditions of the economic crisis]. *Visnik L'vivs'kogo nacional'nogo agrarnogo universitetu*, 16 (2), 152-158 [in Ukrainian].
3. Ivanochko S.S. (2012) Problemi investuvannja v Ukraïni. [Problems of Investing in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 3, 54—57 [in Ukrainian].
4. Kapital'ni investicii. [Capital Investments]. *Statistichnij zbirnik Ukraïni*. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm (2018, Травень, 19) [in Ukrainian].
5. Ponedil'chuk T.V. (2014). Analiz dinamiki kapital'nih investicij v ekonomici Ukraïni.[Analysis of dynamics of capital investments in the economy of

- Ukraine]. Naukovij visnik Uzhgorods'kogo universitetu. Ser.: Ekonomika., 1, 276-281 [in Ukrainian].
6. Rudenko V.V. (2011). Problemi ta perspektivi finansovogo zabezpechennja investicijnoï dijial'nosti pidpriemstv harchovoï promislovosti Vinnic'koï oblasti.[Problems and prospects of financial provision of investment activity of food industry enterprises of Vinnytsia region]. Visnik Hmel'nic'kogo nacional'nogo universitetu, 1, 117-122 [in Ukrainian].
 7. Furdichko O. I. (2010). Zlam traektorii finansovoï politiki stalogo rozvitku agrosferi: mozhlivosti ta riziki.[Break the trajectory Financial Policy of Sustainable Development of the Agrosphere: Opportunities and Risks]. Ekonomika ta derzhava, 12, 152–154 [in Ukrainian].
 8. Chornij R. V. (2014). Procesi investicijnogo zabezpechennja sil's'kogo gospodarstva v umovah stanovlennja rinkovoï ekonomiki.[Processes of investment support of agriculture in conditions of formation of a market economy]. Stalij rozvitok ekonomiki. Vseukraïns'kij naukovo-virobnichij zhurnal, 7(10), 143-147 [in Ukrainian].